

ბატონ ბიძინა ივანიშვილს
საქართველოს პრემიერ მინისტრს

სტრასბურგი, 31 ოქტომბერი 2012

ბატონო პრემიერ მინისტრო,

მინდა მოგილოცოთ თქვენი დანიშვნა პრემიერ მინისტრის თანამდებობაზე საქართველოში ჩატარებული არჩევნების შედეგად. გისურვებთ წარმატებებს თქვენს საქმიანობაში და ვიმედოვნებ, რომ ჩვენს შორის კონსტრუქციული დიალოგი წარიმართება ადამიანის უფლებების საკითხებთან დაკავშირებით.

ამავე დროს, მინდა ვისარგებლო შემთხვევით და გამოვთქვა ღრმა მწუხარება საქართველოში პატიმართა მიმართ წინა თვეში გამოაშკარავებული არასათანადო მოპყრობის ფაქტების გამო, რამაც დაგვანახა, რომ მუდმივი სიფხიზლეა საჭირო წამების სრული აღმოფხვრის ეფექტურობისათვის.

დადებითად ვაფასებთ ციხეებში ძალადობით გამოწვეული სკანდალის საპასუხოდ გადადგმულ დაუყოვნებელ ნაბიჯებს. ვითვალისწინებთ, რომ საქართველოს მთავრობამ საჯაროდ დაგმო გამოაშკარავებული ძალადობის ფაქტები და დადო პირობა, რომ აღარ დაუშვებს ქვეყანაში ადამიანის უფლებების დარღვევის მსგავს შემთხვევებს.

საქართველოსთვის ახალი არ არის საჯარო მოხელეების მიერ ჩადენილი არასათანადო მოპყრობა და სხვა სერიოზული დანაშაული, ისევე როგორც დაუსჯელობის სინდრომი. ეს საკითხები მრავალჯერ წამოიჭრა როგორც ადგილობრივი, ისე საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ. თუმცა, აშკარაა, რომ ეს გაფრთხილებები სერიოზულად არ იქნა აღქმული, როგორც თავადვე განაცხადა საქართველოს ხელისუფლების მაღალი შტოს რამოდენიმე წარმომადგენელმა.

ჯერ კიდევ 2009 წლამდე, როდესაც საქართველოს სახალხო დამცველის ინსტიტუტს მიენიჭა ეროვნული პრევენციის მექანიზმის ფუნქცია გაეროს წამების წინააღმდეგ კონვენციის ფაკულტატიური ოქმის ფარგლებში, სახალხო დამცველი საუბრობდა წამების, არაადამიანური მოპყრობის ფაქტებსა და არაადეკვატურ სამედიცინო მომსახურებაზე პენიტენციურ სისტემაში. სახალხო დამცველის 2011 წლის ანგარიშში არაადამიანური მოპყრობა ნახსენებია, როგორც ერთ-ერთი “მთავარი გამოწვევა” საქართველოს პენიტენციურ სისტემაში ისევე, როგორც უდანაშაულობის სინდრომის არსებობა ციხის თანამშრომლებში. სახალხო დამცველის აზრით, ამ ფენომენის

გამომწვევი მიზეზები დაკავშირებულია ციხეების ადმინისტრაციის დამოკიდებულებასთან პატიმართა მიმართ, რადგან ზოგიერთ დაწესებულებაში ციხის ხელმძღვანელობის მიერ ფაქტიურად ხდებოდა “ზეწოლისა და დასჯის უკანონო მეთოდების” გამოყენების წახალისება. ანგარიშში ხაზგასმულია არაადამიანური მოპყრობის ხშირი ფაქტები სასჯელაღსრულების #8 დაწესებულებაში (გლდანი), ბრალდებულთა და მსჯავრდებულთა სამკურნალო დასაწებულებაში (გლდანში) და სასჯელაღსრულების #2 დასაწებულებაში ქუთაისში, ასევე ცალკეული შემთხვევები სხვა დაწესებულებებშიც. სახალხო დამცველი მიიჩნევს, რომ არასათანადო მოპყრობა პრობლემად რჩება როგორც პენიტენციურ დაწესებულებებში, ასევე პოლიციის განყოფილებებში.

2010 წელს, ევროპის წამებისა და არაადამიანური ან დამამცირებელი მოპყრობის ან დასჯის საწინააღმდეგო კომიტეტის (CPT) დელეგაციამ საქართველოში ვიზიტის დროს შეიტყო არასათანადო მოპყრობის ფაქტების შესახებ სასჯელაღსრულების #8 დაწესებულებაში (გლდანი), სასჯელაღსრულების #7 დაწესებულებაში (ქსანში) და სასჯელაღსრულების #8 დაწესებულებაში გეგუთში. საჩივრები ეხებოდა ციხის თანამშრომელთა მიერ პატიმრების ცემის ფაქტებს დაწესებულებაში მიღებისა და კარცერში მოთავსების დროს. გლდანში ვიზიტის დროს კი დელეგაციამ შენიშნა, რომ პატიმართა საცხოვრებელ კორპუსებში სუფევდა “უცნაური სიჩუმე”.

სახალხო დამცველის 2011 წლის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ სახალხო დამცველის მიმართვას მთავარი პროკურორისადმი არასათანადო მოპყრობის ფაქტებზე გამოძიების დაწყების შესახებ, უმეტესად შედეგად მოყვებოდა გამოძიების გაჭიანურება ან შეწყვეტა; ბოლო ორი წლის განმავლობაში მხოლოდ ერთი შემთხვევა დასრულდა ბრალის წაყენებით. ანგარიშვალდებულების სისტემის არასათანადო ფუნქციონირების ერთ-ერთი შედეგი არის “მსხვერპლის მხრიდან გამოძიებისადმი ნდობის დაკარგვა, რაც არავითარ შემთხვევაში არ შეუწყობს ხელს არასათანადო მოპყრობის პრაქტიკის გამოამჟღავნებასა და აღმოფხვრას.”

საჯარო მოხელეების მიერ ადამიანის უფლებათა დარღვევის ფაქტები და ამასთან დაკავშირებული უდანაშაულობის სინდრომის პრობლემა ადამიანის უფლებათა კომისარსა და საქართველოს მთავრობას შორის დიალოგის მუდმივი თემა იყო. მთავარი პრობლემა შეეხებოდა დამოუკიდებელ, სწრაფ, დეტალურ და ამომწურავ გამოძიების პროცესს, ასევე მსხვერპლის მინიმალურ მონაწილეობას გამოძიებისა და სასამართლო პროცესში. ეს გახლავთ მთავარი მოთხოვნები, რაც გათვალისწინებულია ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლით, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-2 და მე-3 მუხლების მიხედვით. კონკრეტული

რეკომენდაციები შეგიძლიათ იხილოთ ადამიანის უფლებათა კომისრის 2010 წლის ანგარიშში 2008 წლის აგვისტოს ომის დროს და მის შემდეგ ადამიანთა გაუჩინარების საქმეების გამოძიების მონიტორინგის შესახებ, ასევე 2011 წლის ანგარიშში მართლმსაჯულების ადმინისტრაციისა და სასამართლოს სისტემაში ადამიანის უფლებების დაცვის შესახებ.

ეფექტურ გამოძიებას, რომელსაც შედეგად მოყვება პატიმრების ან სხვა თავისუფლებადაკვეთილი პირების მიმართ არასათანადო მოპყრობაში პასუხისმგებელი პირების დადგენა და დასჯა, უდიდესი მნიშვნელობა აქვს წამების აღმოფხვრის პრაქტიკული თვალსაზრისით. გარდა შემსრულებლებისა, ყველა იმ პირმა, რომელმაც გასცა არასათანადო მოპყრობის ბრძანება ან იყო მსგავსი ფაქტების საქმის კურსში, უნდა აგოს პასუხი. სასჯელიც უნდა შეესაბამებოდეს დანაშაულის სიმძიმეს. ამავე დროს უნდა აღინიშნოს, რომ აუცილებელია გამოძიებისა და სასამართლო პროცესის წარმართვა ადამიანის უფლებათა სტანდარტების სრული დაცვით, რათა შენარჩუნდეს ქვეყანაში მართლმსაჯულებაზე პასუხისმგებელი ინსტიტუციების სახე და მათ მიმართ საზოგადოების ნდობა. სამართალი არ უნდა იყოს შერჩევითი. ასევე, აუცილებელია, მსხვერპლთა, მოწმეებისა და მათი ოჯახების დაცვა, მათ შორის იმ საჯარო მოხელეებისგან, რომელნიც გარეუღნი იყვნენ კონკრეტულ საქმეებში. არასათანადო მოპყრობის მსხვერპლმა უნდა მიიღოს ადეკვატური კომპენსაცია, ასევე სამედიცინო და ფსიქო-სოციალური დახმარება.

ციხეებში არასათანადო მოპყრობის ფენომენი არ უნდა განვიხილოთ პენიტენციური სისტემისა და, ზოგადად, სისხლის სამართლის რეფორმისგან განცალკევებით. ამჟამად საქართველო ევროპაში პირველ ადგილზეა პატიმართა რაოდენობით. მსუბუქი დანაშაულისადმი “ნულოვანმა ტოლერანტობამ”, რაც ჯერ კიდევ მოქმედებს საქართველოში, გამოიწვია სასჯელის ხანგრძლივობის არაპროპორციულობა. ევროპის წამების საწინააღმდეგო კომიტეტის ანგარიშის მიხედვით, პატიმართა რაოდენობის გაზრდამ შეაფერხა უფრო ჰუმანური პენიტენციური სისტემის ჩამოყალიბება. აქედან გამომდინარე, კიდევ ერთხელ მინდა გავუსვა ხაზი მეტად ჰუმანური და ადამიანის უფლებებზე ორიენტირებული სისხლის სამართლის პოლიტიკის შემუშავებისა და წინასწარი პატიმრობისა და სასჯელის გამოყენების შემთხვევების შემცირების აუცილებლობას.

მე ყურადღებით ვადევნებ თვალყურს მიმდინარე მოვლენებს და ვგეგმავ, ზემოხსენებული საკითხები განვიხილო საქართველოში ვიზიტის დროს, ადამიანის უფლებათა საკითხებზე დიალოგის ფარგლებში. მანამდე, მოხარული ვიქნებოდი, თუ მივიღებდი რაიმე ინფორმაციას იმის შესახებ თუ როგორი პოლიტიკის გატარებასა და რა ზომების მიღებას აპირებს ახალი

მთავრობა აღნიშნულ საკითხებთან დაკავშირებით, ასევე დღემდე გადადგმული ნაბიჯებისა და მათი შედეგების თაობაზე. მოვუწოდებ საქართველოს ხელისუფლებას, გადაწყვიტონ ეს უმნიშვნელოვანესი საკითხები და გამოვთქვამ მზადყოფნას გავუწიო მას დახმარება აღნიშნული მიმართულებით.

პატივისცემით,

ნილს მუიჟნიკსი